

Ahval, 29 Haziran 2020

Geçenlerde İsveç'teki koronavirüs stratejileri konusunda İsveçli bir profesörün yazısını okuduk (23/6). Meğerse uygulanan, 2004'de kabul edilen bir yasadan kaynaklanıyormuş. Bu yeni yasa bir "perspektif sıçraması" ifade ediyormuş… Salgından korunmak için bireyin büyük sorumluluk alması anlayışı getirilmiş… Artık her birey anahtar kavrammış.

Beni korkutan, İsveç ve virüs değil, bu soyut söylemin gizlediği tuhaf ve tehlikeli düşünme biçimidir. Bu tür söylemler dünyamızda yaygınlaşıyor. Pek çok ülkede bu virüs konusunda yanlışlar yapıldı ve yapılıyor; ve sonuç olarak büyük bedeller ödendi ve ödeniyor. Ama bu durumdan övünme payı çıkarılması, yanlışlardan ders almak yerine güzel kelimelerle bir hayal dünyası kurulması nasıl açıklanacak?

İsveç gibi on milyonluk başka bir ülkede, Yunanistan'da, 3.300 vaka ve 190 ölü varken, İsveç'te

60 bin vaka ve 5.000 ölüm görülüyor. İsveç'te ölümler oranı 26 kez daha yüksek! Sayılarla söylersek, "birey anahtar kavram" olmasaydı 4.800 kişi ölmeyebilirdi!

"Perspektif sıçramasının" başarısız olduğu belli; ölümcül olmuş. Peki neden bu fiyasko görülmez de, bu bir yanlış uygulama övülür?

Şunları da okuyoruz makalede: Koruyucu önlemleri artık bireyler alacak, devletin insana bakış tarzı değişmiştir, etik ve ilkesel görüşlere büyük ağırlık verilmiştir, salgına karşı mücadelenin hümanist bir insan anlayışına dayanmıştır, bütün insanlar eşit değerde sayılmıştır, bireyin onuru ve kendi kararlarını alma hakkı başlıca unsur sayılmıştır, Hümanizm'in insan anlayışına göre birey özgür, sorumlu ve onur taşıyan bir öznedir, 'ben'dir. Birey hiçbir zaman bir araç olarak görülmemeli ve kullanılmamalıdır. İnsan her zaman kendi başına bir amaçtır.

Yakınlarını kaybedenler bu güzel sözleri nasıl değerlendirecek? Saçmalığın ötesinde, bir duygusuzluk, empati eksikliği ve körlük de göreceklerdir. Ağdalı büyük lafların neden olduğu sonuç ölülerle ölçülürken "hümanizma", "amaç olan birey", "onur" gibi klişe sözler kullanmak hayal dünyasında yaşayanlara özgü bir durumdur herhalde.

Pragmatik yanı her zaman zayıf olan ideolojilerin bir özelliğidir bu tür "değerlendirmeler": Kıstas, insanların çıkarı değildir, ideolojinin kriterleridir. İnsanlar ölebilir, bu önemli değildir, yeter ki "ideolojik ilkelerimiz" uygulansın! Hayallerimiz hayata getirilsin!

Bazı ilkeleri– bireyi, kişisel sorumluluğu vb. - inanca çevirmiş birileri felaketi getirebilir. İdeolojinin fetişizmidir bu durum: kâra karşı ödenen bedelin hesabı yapılmaz. Körlüktür bu. Birey sözde amaç olmuş! Ama bu arada da ölmüş! Ölümü ikincildir, yeter ki hümanizm var olsun!

"Yeni yasanın felsefesi tarihsel olarak eşi görülmemiş bir durumdur" diye de yazmış İsveçli profesör. Doğru! Çünkü tarih içinde bütün devletler, sorumlu davranmayanların da olabileceğini göz önüne alarak yasalar yapmıştır. Özgürlüklerini kötü yolda kullanacaklar için yaptırımlar getirilmiştir. Buna "yasak" ve "ceza" denmiştir.

Eğer hayal dünyamızın "hümanist" varsayımıyla bir ülkede herkesin "doğru olanı" yapacağını,

sorumlu davranacağını öngörüyorsak, buna inanıyorsak yasalara ne gerek var? Yasalar sınırlamalar ve yasaklar getirir, doğru davranmayana yaptırım uygular. Bireyin her zaman sorumlu davranmayabileceğini öngörür. İsveç bu alanda yanlış bir hesap yaptı. O hesabı yapanlar binlerce ölüme neden oldu.

Sorumsuzun biri, - belki geri zekâlı, sadist, ruh hastası da olabilir - etrafta gezinip virüsü yayarken, biz “herkes eşittir” deyip onu rahatsız etmemeliymişiz! Biz ona doğruyu anlatacakmışız, sonrasında ne yapacağına artık ona kalmış! Sonucu gördük.

İdeolojilerin – terimi pragmatizmin karşıtı olarak kullanıyorum – açtığı yollar acılarla doludur. Bu arada ideolojiler “başarılı” olmuş olabilir, bu ayrı bir durumdur! Romantizm, insanların “onur” adına düellolarda ölmelerine, anne ve babaların çocuklarını idealler adına saldırı savaşlarına yolcu etmelerine, yüksek hedefler adına cinayetlerin işlenmesine neden olmuştur. Virüsün yaygınlaşmasına da. Bunları yapanlar, “insanı yücelttiklerini” de sanıyorlardır bu arada.

Din savaşları, millet savaşları, soykırımlar ve hukuksuzluklar, aslında “ölçülebilir” acının görülmemesinin sonucudur. Ağdalı büyük lafların arkasında yüce aldatmacı ideolojiler gizlidir. İsveç’de bunun bedeli şimdilik “birkaç” bin ölüdür.

Milliyetçi saldırı kültürü ve genel olarak her türlü ideolojik ve inanç düşüncesi neden yaygın olarak şiirle ifade edilir? Belki şiir, ölçümlere, kâr-zarar hesaplarına mesafeli olduğundan olabilir diye düşünüyorum.

Günümüzde oldukça yaygın olan soyut ve insanların günlük pratik ihtiyaçlarından ilgisiz büyük laflarla ifade edilen vizyonları görüyoruz. Bu girişimler başarısız oldukça, denenmiş eski değerlere dönüşler yaşanıyor; ve bu arayışlara “muhafazakârlık” deniliyor, kimi zaman da popülizm. Bu geri dönüşleri beğenmeyenler, sorumluluklarını da göremiyorlar.

Ahval